

УДК 614.2:616-082.003.2

О.В. Любінець¹, Я.Д. Пилипець², Я.Л. Гржибовський¹, О.Є. Ходор¹

ОРГАНІЗАЦІЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ НА ДОШПИТАЛЬНОМУ ЕТАПІ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ

¹Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, м. Львів, Україна²Львівський обласний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф, м. Львів, Україна

З метою удосконалення роботи служб екстреної медичної допомоги проведено аналіз існуючої нормативно-правової бази діяльності медичної служби на дошпитальному етапі.

Матеріалом дослідження слугувала нормативно-правова база, яка регламентує діяльність служби дошпитального етапу екстреної медичної допомоги. Використано **методи** системного підходу та контент-аналізу.

Результати. Встановлено ряд проблемних питань щодо доступності медичної допомоги на дошпитальному етапі, міжсекторальної взаємодії рятувальних служб різних відомств, підготовки до впровадження європейських стандартів організації медичної допомоги на дошпитальному етапі, нормативних документів, що визначають завдання та обов'язки, права та відповідальність фахівців при наданні екстреної консультативної медичної допомоги. На основі досягнень та рекомендацій національної та світової медицини, власного досвіду роботи у цій сфері надано пропозиції з удосконалення організації медичної допомоги на дошпитальному етапі.

Висновки. Зміни, що розпочалися в системі охорони здоров'я України, спрямовані на цивілізований європейський підхід, впровадження сучасної моделі дошпитальної допомоги і потребують неодмінного удосконалення та адаптації до реальних умов сьогодення.

Ключові слова: екстрена медична допомога, дошпитальний етап, правовий аспект.

ВСТУП

Соціально-економічні перетворення обумовлюють проведення структурних та функціональних реформ у галузі управління охороною здоров'я. У ході реформування системи охорони здоров'я при незначному бюджетному фінансуванні є необхідність у концентрації матеріальних та кадрових ресурсів, їх раціонального використання.

Мета роботи – провести аналіз існуючої нормативно-правової бази, що регламентує діяльність медичної служби на дошпитальному етапі, з метою удосконалення роботи служб екстреної медичної допомоги (ЕМД).

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Матеріалом дослідження слугувала нормативно-правова база, яка регламентує діяльність служби дошпитального етапу ЕМД. Використані методи системного підходу та контент-аналізу.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Соціально-економічна ситуація в Україні стала визначальним поштовхом для проведення змін у службі надання ЕМД. У напрямку реформування дошпитальної медичної допомоги прийнято низку державних управлінських рішень: Закон України «Про екстрену медичну допомогу» [4], постанови Кабінету Міністрів від 21 листопада 2012 р. №1114 «Про затвердження Типового положення про бригаду екстреної (швидкої)

медичної допомоги» [11], №1117 «Про затвердження Типового положення про станцію екстреної (швидкої) медичної допомоги» [12], №1118 «Про затвердження Порядку інформування бригад екстреної (швидкої) медичної допомоги про виклик екстреної медичної допомоги та їх направлення на місце події» [7], №1119 «Про норматив прибуття бригад екстреної (швидкої) медичної допомоги на місце події» [14], №1121 «Про затвердження Порядку взаємодії закладів охорони здоров'я, що входять до системи екстреної медичної допомоги, з аварійно-рятувальними службами та підрозділами центральних та інших органів виконавчої влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування під час виникнення надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків» [6]; накази МОЗ України від 01.06.2009 р. за №370 «Про єдину систему надання екстреної медичної допомоги» [5], які спрямовані на удосконалення надання ЕМД, забезпечення доступності, своєчасності та підвищення її якості.

Адаптація до міжнародних стандартів спонукає до постійного удосконалення правової складової діяльності служби екстреної медичної допомоги та медицини катастроф України [1, 3]. Необхідний рівнозначний підхід до оцінки якості надання швидкої та невідкладної медичної допомоги, напрацювання єдиних технологічних вимог, протоколів, стандартів надання ЕМД. Такі кроки стануть базовим в обрахунку вартості кожної медичної послуги, контролю за виконанням протоколів надання ЕМД, особливо при впровадженні обов'язкового медичного страхування [19].

Стандартизація ЕМД є важливим елементом організації медичної допомоги на дошпитальному етапі і дає можливість досягти найвищої її якості, є запорукою

успішного надання медичної допомоги постраждалим. Аналіз правової складової надання допомоги при серцево-легеневій реанімації (СЛР) в Україні регламентовано рядом документів [8, 10], які містять розбіжності з рекомендаціями Європейської Ради Реанімації [18] в оцінці параметрів співвідношення між компресією грудної клітки та вентиляцією, прекардіального удару, аналізу серцевого ритму в динаміці, дефібриляції при фібриляції шлуночків, інтервалу між розрядами дефібриляції. Як буде оцінювати надання ЕМД страхова компанія, якщо пацієнт – іноземець? При формуванні сучасних стандартів з надання ЕМД в Україні доцільним є урахування рекомендацій впливових світових організацій (таких як Європейська Рада Реанімації або Американська Кардіологічна Асоціація), які, спираючись на методи доказової медицини, ретельно та якісно розробляють і вдосконалюють ці стандарти. На сьогодні прийнятий до виконання наказ МОЗ України від 15 січня 2014 року за №34 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації екстреної медичної допомоги» [9], однак протоколи, які затверджені цим наказом, не охоплюють усі клінічні стани, які трапляються у практиці бригади ЕМД.

Екстрена медична допомога має бути такою, щоб забезпечити доїзд відповідних бригад до пацієнтів у межах 10-ти хвилин в містах та 20-ти хвилин у сільській місцевості згідно з Постановою Кабінету Міністрів №1018 [7] та наказом МОЗ України від 01.06.2007р. №370 [5]. Але враховуючи такі фактори сьогодення, як віддаленість розташування баз швидкої та невідкладної медичної допомоги від місця виклику, географічний фактор, застарілу матеріально-технічну базу мережі швидкої та невідкладної медичної допомоги, особливо у сільській місцевості, невпорядкованість руху автомобільного транспорту, затори та низький рівень культури водіїв на автошляхах, вважаємо нереальним дотримання такого нормативу доїзду. Тому необхідно встановити реальні нормативи в кожній області з урахуванням вищеперерахованих факторів.

Ще однією проблемою є невідповідність кадрового забезпечення служби ЕМД нормативним вимогам. У реальності на виклики у сільській місцевості виїжджає бригада у складі фельдшера та водія, що є порушенням Постанови Кабінету Міністрів №1114 «Про затвердження Типового положення про бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги», згідно з яким до складу фельдшерської бригади входять два медичні працівники. Виконати усі вимоги Протоколу з надання ЕМД одному фельдшеру практично неможливо [11].

Одним з напрямків удосконалення нормативно-законодавчої бази є законодавче забезпечення проведення

спільних рятувальних операцій усіма дотичними службами (МВС, МНС, служба медицини катастроф, служба швидкої та невідкладної медичної допомоги).

Основним документом, яким керуються у роботі служби дошпитального етапу (невідкладна та швидка, служба медицини катастроф), є Закон України «Про екстрену медичну допомогу» 2013 року зі змінами у 2014 р. [4], наказ МОЗ України №500 від 29.08.2008 р. «Про заходи щодо удосконалення надання екстреної медичної допомоги населенню в Україні» [13]. Проте цей закон ще не зареєстрований у Міністерстві юстиції. Суттєвих змін і доповнень потребують накази МОЗ України від 23.02.2000 р. за №33 [17], від 18.03.2005 р. за №120 [15], від 02.03.2009 р. за №132 [16]. Особливо це актуально, коли постає потреба привести всі штатні посади до вимог Національного класифікатора України – класифікатора професій [2].

За наявної нормативно-правової бази неможливо забезпечити ефективну діяльність обласних центрів екстреної медичної допомоги як бази для надання екстреної консультативної медичної допомоги. Необхідно розробити посадову інструкцію лікаря-консультанта Центру екстреної медичної допомоги, а також внести доповнення до посадових інструкцій лікаря-ординатора клінічної лікарні, обласного лікувально-профілактичного закладу чи відділення міської лікарні, які залучаються до надання екстреної консультативної допомоги. Це дасть можливість законодавчо вирішити при укладанні контракту з адміністрацією закладу обов'язковість надання планової та екстреної консультативної медичної допомоги та участь лікаря-консультанта в ліквідації медико-санітарних наслідків надзвичайних ситуацій.

ВИСНОВКИ

Запропоновані зміни та доповнення правового характеру сприятимуть покращенню:

- доступності медичної допомоги на дошпитальному етапі;
- міжсекторальної взаємодії рятувальних служб різних відомств;
- підготовки до впровадження європейських стандартів організації медичної допомоги на дошпитальному етапі;
- нормативних документів, що визначають завдання та обов'язки, права та відповідальність фахівців при наданні екстреної консультативної медичної допомоги.

Перспективи подальших досліджень: вивчення психології розуміння завдань, які стоять перед працівниками, щодо покращення організації надання екстреної медичної допомоги на дошпитальному етапі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Авіаційна рятувальна служба Польщі: досвід та можливості для України / Я. Д. Пилипець, Л. П. Гера, П. В. Римаренко, Пшемислав Барчентевич // Медицина неотложных состояний. – 2013. – № 3 (50). – С. 164–168.

2. Національний класифікатор України, Класифікатор професій ДК 003:2010 : наказ Державного комітету України з питань технічного врегулювання та споживчої політики від 28.07.2010 р. № 327 [Електронний документ]. – Режим доступу : http://www.upk.org.ua/load/upravlenie_personalom_kadrovaja_politika/klasifikator_profesij_dk_003_2010_skachat_nakaz_vid_28_lipnja_2010_roku_n_327_pro_vnesennja_zmini_ta_skasuvannja_normativnikh_dokumentiv/8-1-0-232. – Назва з екрану.
3. Першочергові заходи щодо подальшої розбудови єдиної системи надання екстреної медичної допомоги / З. М. Митник, Г. Г. Рошин, М. Д. Близнюк [та ін.] // Актуальні питання екстреної медичної допомоги та медицини катастроф : зб. матер. Всеукраїнської наук.-практ. конф. – Тернопіль, 2011. – С. 3–4.
4. Про екстрену медичну допомогу : Закон України від 05.07.2012 р. № 5081-VI [Електронний документ]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5081-17>. – Назва з екрану.
5. Про єдину систему надання екстреної медичної допомоги : наказ МОЗ України від 01.06.2009 р. №370 [Електронний документ]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0863-09>. – Назва з екрану.
6. Про затвердження Порядку взаємодії закладів охорони здоров'я, що входять до системи екстреної медичної допомоги, з аварійно-рятувальними службами та підрозділами центральних та інших органів виконавчої влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування під час виникнення надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.11.2012 р. №1121 [Електронний документ]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1121-2012-п>. – Назва з екрану.
7. Про затвердження Порядку інформування бригад екстреної (швидкої) медичної допомоги про виклик екстреної медичної допомоги та їх направлення на місце події : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.11.2012 р. №1118 [Електронний документ]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1118-2012-п>. – Назва з екрану.
8. Про затвердження протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю «Медицини невідкладних станів» : наказ МОЗ України від 17.01.2005 р. № 24 [Електронний документ]. – Режим доступу : http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20050117_24.html. – Назва з екрану.
9. Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації екстреної медичної допомоги : наказ МОЗ України від 15.01.2014 р. №34 [Електронний документ]. – Режим доступу : https://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20140115_0034.html. – Назва з екрану.
10. Про затвердження тимчасових державних соціальних нормативів надання медичної допомоги за спеціальністю «Загальна практика-сімейна медицина» : наказ МОЗ України від 05.05.2003 р. №191 [Електронний документ]. – Режим доступу : https://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20040505_191.html. – Назва з екрану.
11. Про затвердження Типового положення про бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.11.2012 р. №1114 [Електронний документ]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1114-2012-п>. – Назва з екрану.
12. Про затвердження Типового положення про станцію екстреної (швидкої) медичної допомоги : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.11.2012 р. №1117 [Електронний документ]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1117-2012-п>. – Назва з екрану.
13. Про заходи щодо удосконалення надання екстреної медичної допомоги населенню в Україні : наказ МОЗ України від 29.08.2008 р. №500 [Електронний документ]. – Режим доступу : http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20080829_500.html. – Назва з екрану.
14. Про норматив прибуття бригад екстреної (швидкої) медичної допомоги на місце події : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.11.2012 р. №1119 [Електронний документ]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1119-2012-п>. – Назва з екрану.
15. Про організацію навчання медичних та немедичних працівників з надання медичної допомоги в екстрених ситуаціях : наказ МОЗ України від 18.03.2005 р. №120 [Електронний документ]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1039.4309.0>. – Назва з екрану.
16. Про організацію навчання окремих категорій немедичних працівників навичкам надання першої невідкладної медичної допомоги : наказ МОЗ України від 02.03.2009 р. №132 [Електронний документ]. – Режим доступу : http://moz.gov.ua/ua/portal/dn_20090302_132.html. – Назва з екрану.
17. Про штатні нормативи та типові штати закладів охорони здоров'я України (Додаток 31, п. III. Тимчасові штатні нормативи територіальних центрів екстреної медичної допомоги, примітки) : наказ МОЗ України від 23.02.2000 р. №33 [Електронний документ]. – Режим доступу : http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20000223_33n.html. – Назва з екрану.
18. Стандарти серцево-легеневої та мозкової реанімації в Україні / Я. М. Підгірний, З. Т. Гузар, С. І. Степанишин, Р. Р. Волощук // Медичні перспективи. – 2010. – № I. – С. 46–48.
19. Pylypets Y. Reforming of the Emergency Medical Aid System – the way of the national health condition improvement In Ukraine / Yaroslav Pylypets // Miedzynarodowa konferenja naukowa dni medycyny społecznej i zdrowia publicznego: [«Sytuacja zdrowotna w Polsce w okresie transformacji systemowej»], (16-18 października 2014 r.). – Poddebice, Polska. – S. 106–107.

Дата надходження рукопису до редакції: 15.09.2015 р.

Организация медицинской помощи на догоспитальном этапе: правовые аспекты

О.В. Любинец, Я.Д. Пилипец,
Я.Л. Гржибовский, О.Е. Ходор

Львовский национальный медицинский университет имени Данила Галицкого, г. Львов, Украина

С **целью** усовершенствования работы служб экстренной медицинской помощи проведен анализ существующей нормативно-правовой базы деятельности медицинской службы на догоспитальном этапе. **Материалом** исследования послужила нормативно-правовая база, регламентирующая деятельность службы догоспитального этапа экстренной медицинской помощи. Использованы **методы** системного подхода и контент-анализа.

Результаты. Выявлен ряд проблемных вопросов относительно доступности медицинской помощи на догоспитальном этапе, межсекторального взаимодействия спасательных служб различных ведомств, подготовки к внедрению европейских стандартов организации медицинской помощи на догоспитальном этапе, нормативных документов, определяющих задачи и обязанности, права и ответственность специалистов при оказании экстренной консультативной медицинской помощи. На основе достижений и рекомендаций национальной и мировой медицины, собственного опыта работы в этой сфере даны предложения по совершенствованию организации медицинской помощи на догоспитальном этапе.

Выводы. Начавшиеся в системе здравоохранения Украины изменения направлены на цивилизованный европейский подход, внедрение современной модели догоспитальной помощи и требуют неуклонного совершенствования и адаптации к реальным условиям настоящего.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: экстренная медицинская помощь, догоспитальный этап, правовой аспект.

Organization of medical care at prehospital stage: legal aspects

O. Lyubinetz, Ya. Pylypets,
Y. Hrzhybovsky, O. Khodor

Danylo Halytsky Lviv National Medical University, Lviv, Ukraine

Purpose. In order to improve the operation of emergency medical aid the analysis of the existing legal framework of the medical service at prehospital stage was made. Research materials served as legal framework that regulates service prehospital phase of emergency medical care. **Methods:** a systematic approach and content analysis.

Results. The study found a number of issues regarding to the availability of medical care at the prehospital stage, intersectoral cooperation of rescue services of various departments, preparation for the introduction of European standards of medical care at the prehospital stage of regulations that defines the tasks and responsibilities, rights and responsibilities of specialists in the provision of emergency advisory medical care. Based on the achievements and recommendations of national and world medicine, personal experience in this area provided suggestions to improve the organization of medical assistance prehospital stage.

Conclusions. The changes that began in the healthcare system of Ukraine aimed at the civilized European approach, the introduction of modern models of the prehospital assistance and indispensable need of improvement and adaptation to real conditions.

KEY WORDS: emergency medical treatment, prehospital stage, legal aspects.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Любінець Олег Володимирович – д.мед.н., проф., завідувач кафедри організації і управління охороною здоров'я Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, вул. Пекарська, 69, м. Львів, 79010, Україна.

Пилипец Ярослав Дмитрович – заступник директора з медичної роботи комунального закладу «Львівський обласний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф», вул. І. Миколайчука, 9, м. Львів, 79059, Україна; асистент кафедри організації і управління охороною здоров'я Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, вул. Пекарська, 69, м. Львів, 79010, Україна.

Гржибовський Ярослав Леонідович – асистент кафедри організації і управління охороною здоров'я Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, вул. Пекарська, 69, м. Львів, 79010, Україна.

Ходор Орест Євгенович – старший викладач кафедри організації і управління охороною здоров'я Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, вул. Пекарська, 69, м. Львів, 79010, Україна.